

Πρόλογος του επιμελητή

Ο Στρατής Αναστασιάδης (1919-2004) γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Θεσσαλονίκη, όπου και σπούδασε γεωπόνος. Εντάχθηκε από φοιτητής στο κομμουνιστικό κίνημα, και στην Κατοχή ανέπτυξε σημαντική αντιστασιακή δράση ως υψηλόβαθμο στέλεχος του εφεδρικού ΕΛΑΣ της πόλης του. Τα μετακατοχικά χρόνια συνέχισε από υπεύθυνες θέσεις την κομματική του δραστηριότητα, αρχικά στη Θεσσαλονίκη και αργότερα στο Μπούλκες και στο Βελιγράδι, ως σύνδεσμος του εκεί κλιμακίου του Π.Γ. του ΚΚΕ με τους αρμόδιους κομματικούς και κυβερνητικούς παράγοντες της Γιουγκοσλαβίας. Μετά το σοβαρό τραυματισμό του στις τελευταίες μάχες του Εμφυλίου στο Βίτσι και την πολύμηνη θεραπεία του στην Πολωνία, εγκαταστάθηκε στη Ρουμανία αναλαμβάνοντας υψηλά καθοδηγητικά καθήκοντα. Σύντομα ήλθε σε σύγκρουση με την ηγετική ομάδα του κόμματος, με αποτέλεσμα να καθαιρεθεί από αυτά και να εργαστεί για κάποιο διάστημα σε διάφορες δουλειές στη ρουμανική επαρχία και στη συνέχεια στο Εκδοτικό του κόμματος. Το 1957, μετά την πτώση του Ζαχαριάδη, εγκαταστάθηκε στην Ανατολική Γερμανία, ως υπεύθυνος του κομματικού κλιμακίου στο ραδιοφωνικό σταθμό «Φωνή της Αλήθειας».¹ Μετά τη διάσπαση του ΚΚΕ εντάχθηκε στο ΚΚΕ Εσωτερικού, και στη συνέχεια στην ΕΑΡ και στο Συνασπισμό. Στη Γερμανία, παράλληλα με την κομματική του δραστηριότητα, ασχολήθηκε ως ερευνητής με τη μελέτη της αγροτικής οικονομίας και αναγορεύθηκε διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Humboldt του Βερολίνου, στο οποίο εργάστηκε ως υφηγητής. Μετά την πτώση της χούντας των συ-

¹ Αναφορές στη δραστηριότητα του Σ.Α. στην πολιτική προσφυγιά (στο εκδοτικό του κόμματος στο Μπούλκες και στη Ρουμανία, στην Επιτροπή Διαφώτισης, στο Λογοτεχνικό Κύκλο, στο Τμήμα Τύπου, στο ραδιοσταθμό Φωνή της Αλήθειας, κλπ) υπάρχουν στις αντίστοιχες ονομαστικές παραπομπές των ευρετηρίων των βιβλίων Α. Ματθαίου-Π. Πολέμη, *Διαδρομές της Μέλπως Αξιώτη*, Αθήνα 1999 και *Η εκδοτική περιπέτεια των Ελλήνων κομμουνιστών*, Αθήνα 2003, και Β. Ψιμούλη, «Ελεύθερη Ελλάδα» - «Φωνή της Αλήθειας», Αθήνα 2006.

νταγματάρχων επισκεπτόταν συχνά την Ελλάδα, διατηρώντας όμως ως τόπο μόνιμης κατοικίας του το Βερολίνο, γιατί η κλονισμένη υγεία του και κάποια οικογενειακά προβλήματα δεν του επέτρεπαν να επανакάμψει οριστικά στην πατρίδα του. Πέθανε στις 24 Ιουνίου 2004 στο Βερολίνο.²

Τα καίρια κομματικά πόστα μέσα από τα οποία ανέπτυξε την πολιτική του δραστηριότητα ο Σ. Α. καθιστούν εξαρχής την κατάθεσή του ιδιαίτερα σημαντική. Η μαρτυρία του για τη δράση του εφεδρικού ΕΛΑΣ της Θεσσαλονίκης και για τα όσα έγιναν εκεί κατά την απελευθέρωση της πόλης και κατά τους μήνες που ακολούθησαν, για το Μπούλκες, για τις δραστηριότητες του κλιμακίου του Π.Γ. του ΚΚΕ στο Βελιγράδι και τις σχέσεις με τη γιουγκοσλαβική ηγεσία, για τη συμπεριφορά της ζαχαριαδικής ηγετικής ομάδας απέναντι στους διαφωνούντες, όπως και για αρκετά άλλα θέματα, όχι μόνον συμπληρώνει τις γνώσεις μας για τα σχετικά γεγονότα, αλλά σε μερικές περιπτώσεις θα μπορούσε να λεχθεί πως αποκαλύπτει και κάποιες τελείως άγνωστες πτυχές τους. Ασφαλώς όμως, η κατάθεσή του δεν θα αποκτούσε τη σημασία που έχει χωρίς την παιδεία και την κριτική ματιά που –όπως τουλάχιστον δείχνει το κείμενό του– φαίνεται πως διέθετε ο συγγραφέας της. Στα θετικά της αφήγησης θα πρέπει ακόμη να προσγραφεί και το γεγονός ότι ο αφηγητής δεν αποπειράται να υποκαταστήσει το έργο των ιστορικών διανθίζοντάς την με θεωρητικολογίες, όπως πολύ συχνά συμβαίνει σε παρόμοιου τύπου αυτοβιογραφικές μαρτυρίες, αλλά προσπαθεί απλώς να καταγράψει, με τον απαραίτητο βέβαια διακριτικό σχολιασμό, τα όσα έζησε και είδε στη ζωή του. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει, βέβαια, το αντίγραφο του βιογραφικού σημειώματος που κατέθεσε στο κόμμα του το 1951 για τη λεγόμενη «Ανακαταγραφή» των κομματικών μελών, γιατί αποτυπώνει αυθεντικά και χωρίς τις γνωστές αλλοιώσεις κάποιας εκ των υστέρων επεξεργασίας τη νοοτροπία και τις αντιλήψεις –ακόμα και στο επίπεδο της γλωσσικής διατύπωσης– των Ελλήνων κομμουνιστών της εποχής. Δυστυχώς, η επιδείνωση της υγείας του και στη συνέχεια ο θάνατός του δεν του επέτρεψαν να ολοκληρώσει τη μαρτυρία του, ούτε βέβαια να συμπληρώσει και να διορθώσει αυτό το πρώτο και ανεπεξέργαστο μέρος της που πρόλαβε να γράψει.

² Βλ. Με αφορμή το θάνατό του δημοσιεύτηκαν σχετικά βιογραφικά σημειώματα στις εφημερίδες *Αυγή* (30.6.2004) και *Ριζοσπάστης* (16.7.2004).

Τα χειρόγραφα με τις αυτοβιογραφικές αναμνήσεις του Σ.Α. βρίσκονται στην κατοχή της κόρης του που διαμένει μόνιμα στο Βερολίνο. Μέσω συγγενικού της προσώπου, έφθασαν στα χέρια του επιμελητή της έκδοσης φωτοαντίγραφα των 334 χειρόγραφων σελίδων του κειμένου, μίας, επίσης χειρόγραφης, σελίδας με τις χρονολογίες των βασικών σταθμών της δράσης του, καθώς και των δεκαπέντε δακτυλογραφημένων σελίδων του βιογραφικού της «Ανακαταγραφής», ενώ αργότερα προστέθηκαν σ' αυτά και κάποιες φωτογραφίες από τη ζωή του συγγραφέα στο Μπούλκες, στο Βελιγράδι, στο ΔΣΕ και στην προσφυγιά. Το κείμενο ήταν δυσανάγνωστο, γεμάτο διαγραφές, τροποποιήσεις και συμπληρώσεις, ενώ δεν ήταν ολότελα απαλλαγμένο και από τα συνήθη γνωρίσματα που χαρακτηρίζουν συχνά την πρώτη γραφή ενός κειμένου αναμνήσεων, δηλαδή τις επαναλήψεις, τις ασυνταξίες και τα πρωθύτερα. Μια πρώτη ημιτελής μεταγραφή του επιχειρήθηκε από τον Κώστα Σιδέρη και τον Γιώργο Αποστολίδη. Ο επιμελητής της έκδοσης χρειάστηκε να κάνει, σε αντιβολή τώρα με το πρωτότυπο χειρόγραφο, ένα λέξη προς λέξη έλεγχο της πρώτης αυτής ημιτελούς μεταγραφής, τόσο για την ολοκλήρωσή της κατά την αποκατάσταση των παραναγνώσεων λόγω της φωτοτυπικής απόδοσης, όσο και για τη διόρθωση των αβλεψιών του συγγραφέα στη στίξη και στη σύνταξη, ενώ σε επόμενους επανελέγχους έγινε η απαλοιφή μερικών επαναλήψεων και η ένταξη ορισμένων πρωθύτερων της αφήγησης στη φυσική τους σειρά. Στις λίγες περιπτώσεις που επισημάνθηκαν ανακρίβειες σε στοιχεία που μεταφέρει ο συγγραφέας από έμμεση πληροφόρηση προστέθηκαν οι απαραίτητες σχετικές υποσημειώσεις. Οι τίτλοι των κεφαλαίων δόθηκαν από τον επιμελητή. Τέλος, για ευνόητους λόγους, τα επώνυμα μερικών προσώπων που αναφέρονται στο χειρόγραφο ονομαστικά κρίθηκε σκόπιμο να μεταγραφούν μόνο με το αρχικό τους.

Μιλτιάδης Δ. Πολυβίου

